

УДК 334 (477+549)

Тетяна Лахманюк

СПІВРОБІТНИЦТВО МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ІСЛАМСЬКОЮ РЕСПУБЛІКОЮ ПАКИСТАН У ПОЛІТИЧНОМУ ВИМІРІ (1991–2013 РР.)

У статті автор розглядає історію українсько-пакистанських міждержавних взаємин; визначає основні закономірності й тенденції зародження і розвитку співробітництва між Україною та Ісламською Республікою Пакистан, його місце в структурі міжнародних відносин; висвітлює історико-політичні передумови і чинники налагодження співпраці між країнами у нових геополітичних умовах; досліджує основні тенденції процесу становлення та розвитку політичних зв'язків, механізми формування і реалізації повноцінних двосторонніх відносин; аналізує напрямки політичної співпраці між Україною та Ісламською Республікою Пакистан, її зміст і пріоритети; акцентує увагу на договірно-правовій базі цих контактів; показує місце українсько-пакистанських стосунків у структурі міжнародних відносин.

Ключові слова: Україна, Ісламська Республіка Пакистан, політичне співробітництво, відносини, зовнішня політика.

У період посилення глобалізації для багатьох країн, включаючи Україну й Ісламську Республіку Пакистан (далі – ІРП), зовнішній чинник, тобто побудова, зміцнення і розвиток міжнародних відносин, незважаючи на їх різноманітність, національно-культурні, національно-релігійні та інші відмінності, є одним із ключових напрямків. Це впливає на вирішення найважливіших соціально-економічних проблем і, багато в чому, сприяє зміцненню їх національних економік, виробничих сил, національної незалежності, політичної самостійності, у тому числі й безпеки держав.

Актуальною проблемою сьогодення залишається вивчення українсько-пакистанських відносин у політичній сфері, визначення специфіки договірно-правової бази співробітництва.

Метою дослідження є аналіз основних подій історії налагодження і розвитку українсько-пакистанських міждержавних взаємин.

Завдання: висвітлити історико-політичні передумови та чинники налагодження українсько-пакистанської співпраці у нових геополітичних умовах; дослідити основні тенденції процесу становлення і розвитку політичних зв'язків, механізми формування та реалізації повноцінних двосторонніх відносин; показати місце українсько-пакистанських стосунків у структурі міжнародних відносин.

Актуальність дослідження зумовлена також тим, що наукових праць дослідницького спрямування з цієї проблематики в українській історіографії практично немає. Це пояснюється незначною віддаленістю у часі, незавершеністю процесу, варіативністю двосторонніх стосунків, що вимагає подальшого ґрунтовного, цілісного й об'єктивного вивчення. Однак закономірно, що ці питання в час розвитку оновленої державності України дедалі більше стають предметом дослідження вчених. Окремі аспекти досліджуваної теми висвітлено у працях М. Антохіва [1], П. Черника [6], можна виділити також В. Макуха, який займався дослідженням взаємовідносин між Україною і країнами Південної Азії, в тому числі й України та Пакистану [4].

З часу здобуття Україною незалежності й створення державних механізмів побудови зовнішньополітичних відносин пройшло більш як 25 років. За цей період багато що змінилося, процес розвитку відносин з іншими державами не стояв на місці, ця тенденція зберігається і на сьогодні. Азійський вектор України визначався, передусім, поглядами на розвинуті й економічно сильні країни, такі, як: Китай, Індія, Японія, Південна Корея, а також на багаті нафтою країни Близького Сходу. Відносини із державами регіону Середньої Азії та Кавказу, які входили раніше до республік колишнього СРСР, а пізніше у СНД, мали як би само собою зрозуміле продовження цих відносин, але в інших формах й умовах. З розпадом СРСР населення великої євразійської території опинилося досить у непростих умовах і зіткнулося із безліччю різних проблем цього, якщо його можна назвати «перехідного періоду від колишніх республік до державних новоутворень».

ІРП, утворена в 1947 р., у результаті розподілу британської Індії, що пережила за свою історію не тільки злети, а й три війни з Індією, втратою Східного Пакистану, на території якого виникла нова держава Бангладеш, завжди висловлювалася за пріоритетність у відносинах із мусульманськими державами. Безумовно, Україна – велика країна Європи і не зважати на це було просто не можливо [3].

Українсько-пакистанські відносини започатковувалися задовго до офіційного визнання Пакистаном незалежності України (31 грудня 1991 р.) та встановлення дипломатичних відносин (16 березня 1992 р.). Їх історія сягає часів колишнього СРСР, коли радянські фахівці, переважна більшість із яких була українцями, допомагали в 1960–1970-х рр. розбудовувати ключові галузі промисловості й народного господарства ІРП. Саме тоді були побудовані Карачинський металургійний комбінат, що залишається найбільшим у Пакистані, низка потужних гідроелектростанцій у пакистанських районах Тарбела, Калабаг, формувалася місцевий парк сільськогосподарської техніки та вантажних автомобілів, які вироблялися на українських підприємствах [5].

Перші кроки в українсько-пакистанських відносинах проявили не стільки державні структури, скільки колишні воїни-афганці, тобто Український союз ветеранів Афганістану на чолі з головою Державного комітету України з питань ветеранів С. Червонопиським. Невідомі долі багатьох українських солдатів, які вважалися, загиблими, зниклими безвісти або такими, що знаходилися ще у полоні, не давали спокою їх родичам, близьким, товаришам по службі.

З часу виведення військ колишнього СРСР із Афганістану, в 1989 р., завдання повернення військовослужбовців, які знаходилися у полоні збройних формувань на територіях Афганістану та Пакистану, було дуже складним. Саме Український союз ветеранів Афганістану першим підняв ці питання і, як наслідок, виник результат: 29 вересня 1992 р. відбулася зустріч міністра закордонних справ України А. Зленка з міністром закордонних справ Пакистану М. Канжу в Нью-Йорку. Керівники зовнішньополітичних відомств обговорили питання допомоги пошуку громадян України із числа полонених і осіб, які пропали безвісти під час війни в Афганістані. Пакистанській стороні передано відповідний список. Але, крім цього, сторони також підтвердили спільне бажання зберегти та розвивати відносини й економічне співробітництво, напрацьовані між двома країнами з часів існування СРСР.

У липні 1993 р. в Нью-Йорку, під час обговорення у Раді Безпеки (далі – РБ) ООН питання про неправомірне рішення Верховної Ради Росії щодо так званого «федерального статусу» м. Севастополя, постійний представник Пакистану при ООН Джамшид Маркер був єдиним серед представників держав-членів РБ ООН, хто виступив на підтримку позиції України і своєю активністю багато в чому сприяв виробленню спільної позиції держав-членів РБ ООН, які засудили дії російського парламенту й кваліфікували подібні дії як такі, що не відповідають принципам міжнародного права [3].

З жовтня 1997 р. у Києві розпочало свою діяльність посольство Пакистану в Україні, з січня 1998 р. в столиці ІРП – місті Ісламабад – функціонує посольство України [5]. Першим послом ІРП у нашій державі став досвідчений кар'єрний дипломат Тарік Фарук Мірза (вірчі грамоти вручив Президенту України 21 жовтня 1997 р.) [3].

Політичні контакти між країнами на всіх рівнях, включаючи президентський і міністерський, дозволяють ґрунтовно обговорювати нагальні питання міжнародного життя та двосторонніх відносин, співпрацювати у сферах нових викликів і загроз. Політичний діалог між Україною та Пакистаном упродовж більш як двох десятиріч набув регулярного характеру. Особливого акценту йому надали зустрічі президентів України й ІРП у рамках ООН (1993, 1997, 2003 рр.); переговори прем'єр-міністрів двох країн у рамках всесвітнього економічного форуму (Давос, 2008 р.); візит в Україну міністра закордонних справ Пакистану (1994 р.); обмін візитами міністрів оборони двох країн (1995, 2006 рр.) [6].

Упродовж 27 березня – 5 квітня 2000 р. відбувся візит до Пакистану української делегації на чолі з головою Державного комітету України у справах ветеранів С. Червонопиським. За сприяння Товариства Червоного Півмісяця Пакистану проведено роботу щодо уточнення даних про співвітчизників, які не повернулися в Україну з часів участі у воєнних діях в Афганістані, досягнуто домовленості про сприяння пакистанської сторони в їх поверненні на батьківщину. Відбулися переговори у Міністерстві промислової політики і виробництва, Міністерстві освіти ІРП щодо розвитку двосторонніх відносин. 23–30 травня 2000 р. – візит до Пакистану делегації державного комітету промислової політики України та української зовнішньоекономічної асоціації «Важмашімпекс». Досягнуто попередніх домовленостей про участь українських компаній в реконструкції пакистанських залізниць, поставках необхідного обладнання, локомотивів, вагонів, а також у проектуванні, спорудженні й реконструкції металургійних потужностей в Пакистані.

3–7 липня 2000 р. – візит в Україну федерального секретаря (міністра) залізниць і комунікацій ІРП Джаведа Ашрафа. Під час візиту підписано протокол про початок двостороннього співробітництва у реконструкції пакистанських залізниць. У листопаді 2000 р. – візит у Пакистан офіційної делегації України на чолі з першим заступником секретаря РНБО В. Радченком для участі в міжнародній військово-технічній виставці у м. Карачі. Проведено зустрічі з головою виконавчої влади ІРП П. Мушаррафом, членами уряду Пакистану. 23–27 квітня 2001 р. – візит в

Україну командувача ВМФ ІРП, адмірала А. Мірзи. Проведено переговори з міністром оборони, командувачем ВМФ, іншими високопосадовими представниками оборонного відомства України з питань подальшого розвитку співпраці у військово-морській сфері. 16–23 липня 2001 р. – візит до Пакистану української делегації на чолі з головним конструктором Харківського конструкторського бюро ім. Морозова, Героєм України, генерал-лейтенантом М. Борисюком для участі в церемонії передачі на озброєння армії Пакистану 15 сучасних танків спільного виробництва «Аль-Халід». Керівнику української делегації президент і голова виконавчої влади Пакистану П. Мушарраф вручив пам'ятну відзнаку [3].

У рамках чинних домовленостей між зовнішньополітичними відомствами проходять постійні політичні консультації, черговий раунд яких на рівні заступників міністрів закордонних справ відбувся в Ісламабаді у червні 2010 р. За результатами п'ятого раунду українсько-пакистанських політичних консультацій на рівні заступників міністрів закордонних справ (10 червня 2010 р.) були визначені першочергові заходи з активізації процесу укладення базового пакету політичних й економічних угод. Серед важливих завдань на найближчу перспективу – підписання угоди про взаємний захист і сприяння інвестиціям, угоди про створення міжурядової українсько-пакистанської комісії з питань торгівлі та економічного співробітництва, а також угоди про повітряне сполучення, які перебувають на остаточних стадіях погодження сторонами.

Останнім часом набувають динаміки процеси міжрегіонального й міжгалузевого співробітництва, які створюють основу для безпосередніх контактів між бізнесовими колами України і Пакистану, сприяють налагодженню взаємовигідних відносин між підприємцями двох країн, координації, обміну та систематизації інформації з перспективних спільних проєктів у різноманітних сферах економіки, освіти, транспорту, освоєнню покладів мінеральних ресурсів, агропромислового комплексу тощо. Зважаючи на міжнародний авторитет України, ІРП розраховує на підтримку ініціатив у боротьбі із терористичними загрозами, врегулювання ситуації в Афганістані, зміцнення заходів довіри у азійському регіоні. Разом із тим, перед сторонами стоять нагальні завдання зі створення більш сприятливих умов для нарощування взаємовигідного співробітництва [1, с. 14–15].

Станом на вересень 2012 р., договірно-правова база українсько-пакистанських відносин нараховує наступні документи: меморандум про взаєморозуміння між Україною і Пакистаном (укладений 07 липня 1994 р.) [2]; меморандум про взаєморозуміння між торгівельно-промисловою палатою України та торгівельно-промисловою палатою м. Лахор (підписаний 1 липня 1999 р.) [3]; меморандум про взаєморозуміння щодо двосторонніх консультацій між Міністерством закордонних справ України і Міністерством закордонних справ ІРП (укладений 3 березня 2005 р.); план співробітництва між Міністерствами оборони України та Пакистану на 2006 р. (укладений 13 травня 2006 р.); меморандум про взаєморозуміння між торгівельно-промисловою палатою України і федерацією торгівельно-промислових палат Пакистану (укладений 18 травня 2006 р.); угода між Кабінетом Міністрів України й урядом ІРП про взаємну охорону секретної інформації (підписана 2 листопада 2006 р.); план співробітництва між Міністерством оборони України та Міністерством оборони ІРП на 2007 р. (підписаний 2 листопада 2006 р.); меморандум про співробітництво між Кабінетом Міністрів України й урядом ІРП в оборонній сфері (укладений 2 листопада 2006 р., затверджений Кабінетом Міністрів України 23 травня 2007 р.); меморандум про взаєморозуміння між Дипломатичною Академією при МЗС України та Академією дипломатичної служби МЗС Пакистану (укладений 15 листопада 2006 р.); положення про повноваження (діяльність) спільної українсько-пакистанської комісії з питань співробітництва у військовій та оборонно-промисловій галузях (підписано 6 жовтня 2009 р.); угода між урядом України й урядом ІРП про торгівельно-економічне співробітництво (підписана 9 жовтня 2009 р., набула чинності 31 січня 2011 р.); конвенція між Кабінетом Міністрів України та урядом Пакистану про уникнення подвійного оподаткування і попередження податкових ухилень стосовно податків на доходи (набула чинності 30 червня 2011 р.); угода між урядом України та урядом ІРП про створення спільної українсько-пакистанської комісії з питань економічного співробітництва (25 липня 2012 р.). На сучасному етапі українсько-пакистанських відносин стоїть завдання використати наявний позитивний досвід двостороннього співробітництва в цивільних напрямках співпраці, чому сприятимуть інтенсифікація політичного діалогу, розширення договірно-правової бази, створення умов для активізації діяльності бізнес структур на ринках двох країн й ін. [2].

Таким чином, набутий за більш як двадцять п'ять років високий рівень взаєморозуміння між Україною та ІРП у політичній сфері, значний потенціал взаємовигідної співпраці створюють сприятливі передумови для подальшої активізації українсько-пакистанських відносин у майбутньому.

Список використаних джерел

1. Антохів М. П. Наш інтерес на півдні Азії: щодо перспектив економічного співробітництва Пакистану й України // Урядовий кур'єр. 2012. 11 грудня (№ 231). С. 14–15. 2. Договірні-правова база українсько-пакистанських відносин. URL: http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/ugodi_z_ukrain/pak/5153.html. (дата звернення 01.04.2017). 3. К истории становления и развития сотрудничества между Пакистаном и Украиной. URL: <http://svit.ukrinform.ua/Pakistan/pakistan.php?menu=attitudes> (дата звернення 01.04.2017). 4. Макух В. В. Україна і країни Південної Азії: перспективи розвитку співробітництва // Зовнішні справи. 2011. № 1. С. 14–16. 5. Посольство України в Ісламській Республіці Пакистан. URL: <http://pakistan.mfa.gov.ua/> (дата звернення 01.04.2017). 6. Черник П. П. Сьогоднішні українсько-пакистанські стосунки. URL: http://www.confcontact.com/2012_06_14/po4_chernik.htm. (дата звернення 01.04.2017).

References

1. Antoxiv M. P. Nash interes na pivdni Azii: shhodo perspektiv ekonomichnogo spivrobitny`cztva Paky`stanu j Ukrayiny [Our interest is on the south of Asia: in relation to the prospects of economic collaboration of Pakistan and Ukraine] // Governmental courier. 2012. 11 december. (№ 231). pp. 14–15. 2. Dogovirno-pravova baza ukrajins`ko-pakystanskyh vidnosy`n [Base of Ukrainian-pakistani relations]. URL: http://www.ukrexport.gov.ua/ukr/ugodi_z_ukrain/pak/5153.html. 3. K istorii stanovlenija i razvitija sotrudnichestva mezhdju Pakistanom i Ukrainoj [To history of becoming and development of collaboration between Pakistan and Ukraine]. URL: <http://svit.ukrinform.ua/Pakistan/pakistan.php?menu=attitudes>. 4. Makuh V. V. Ukrayina i krayiny` Pivdennoyi Azii: perspektivy rozvytku spivrobitnycztva [Ukraine and countries of South Asia: prospects of development of collaboration] // External businesses. 2011. № 1. Pp. 14–16. 5. Posol`stvo Ukrayiny` v Islams`kij Respublicij Paky`stan [Embassy of Ukraine in Islam Republic Pakistan]. URL: <http://pakistan.mfa.gov.ua/>. 6. Cherny`k P. P. S`ogodnishni ukrajins`ko-pakystans`ki stosunky [Today`s Ukrainian-pakistani relations]. URL: http://www.confcontact.com/2012_06_14/po4_chernik.htm

Татьяна Лахманюк

СОТРУДНИЧЕСТВО МЕЖДУ УКРАИНОЙ И ИСЛАМСКОЙ РЕСПУБЛИКОЙ ПАКИСТАН В ПОЛИТИЧЕСКОМ ИЗМЕРЕНИИ (1991–2013 ГГ.)

В статье автор рассматривает историю украинско-пакистанских межгосударственных взаимоотношений; определяет основные закономерности и тенденции зарождения и развития сотрудничества между Украиной и Исламской Республикой Пакистан, его место в структуре международных отношений; освещает историко-политические предпосылки и факторы налаживания сотрудничества между странами в новых геополитических условиях; исследует основные тенденции процесса становления и развития политических связей, механизмы формирования и реализации полноценных двусторонних отношений; анализирует направления политического сотрудничества между Украиной и Исламской Республикой Пакистан, ее содержание и приоритеты; акцентирует внимание на договорно-правовой базе этих контактов; показывает место украинско-пакистанских отношений в структуре международных отношений.

Ключевые слова: Украина, Исламская Республика Пакистан, политическое сотрудничество, отношения, внешняя политика.

Tetyana Lakhmanyuk

COLLABORATION BETWEEN UKRAINE AND ISLAM REPUBLIC PAKISTAN IN POLITICAL MEASURING (1991–2013)

In the article an author examines history of Ukrainian-pakistan intergovernmental mutual relations; determines basic conformities to the law and tendencies of origin and development of collaboration between Ukraine and Islam Republic Pakistan, his place in the structure of international relations; lights pre-conditions and factors of adjusting of collaboration between these countries in new geopolitical terms; explores the basic tendencies of becoming and development of political connections, mechanisms of forming and realization of valuable bilateral relations; analyses directions of political collaboration between Ukraine and Islam Republic Pakistan, its maintenance and priorities; accents attention on the base of these contacts; shows the place of Ukrainian-pakistan relations in the structure of international relations.

Key words: Ukraine, Islam Republic Pakistan, political collaboration, relations, foreign policy.